

қанық болар едік. Айтпақшы, Тутанхамон мәйітханасынан археологтар тапқан асықтың өзі әлі күнге дейін жұмбақ күйде қалып отыр.

Өкінішке қарай, қазір асық ойыны ұмытыла бастады. Көптеген түрлері ұмытылып, мүлде ойналмайды.

Компьютердің алдында қимылсыз отырғаннан гөрі бір мезгіл асық ойнап бес саусағын шынықтырып, денесін қимылдатқан қай балаға болса да пайдалы екені даусыз. Сондықтан асық ойнап ұлттық ойынымыздың дамуына үлес қоса отырып денсаулығымызды нығайтайық.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Б.Тотенаев «Қазақтың ұлттық ойындары» Алматы, Қайнар, 1994 ж.
2. Қазақстан. Ұлттық энциклопедиясы.
3. Құрманбаева С.К. "Ұлттық ойындардың бүгінгі мен келешегі", "Алматы", 2004 жыл.
4. Наурызбаев Ж. "Ұлттық мектептің ұлы мұрасы" "Алматы", 1995 жыл.

Біраяқ Ж.Б., оқытушы
Қарағанды Бөкетов университеті, Қарағанды қ.
Тлеуберлиев А.Г., оқытушы-ұйымдастырушы
№ 27 Жалпы білім беретін мектеп, Қарағанды қ.
Мурсалов Н.А., оқытушы-ұйымдастырушы
№ 18 жалпы білім беретін мектеп, Қарағанды қ.
Елеу Б.Т., оқытушы-ұйымдастырушы
№ 5 Жалпы білім беретін мектеп, Қарағанды қ.

БІЛІМ БЕРУДІ ЖАҢҒЫРТУ ЖАҒДАЙЫНДА ПАТРИОТТЫҚ ТӘРБИЕ БЕРУ

Аннотация: Мақалада білім беруді жаңғырту жағдайында патриоттық тәрбиенің маңызы көрсетілген. Сонымен қатар, патриоттық тәрбие мәселелерін зерттеген отандық ғалымдардың есімдері көрсетілген. Патриоттық тәрбиенің мемлекеттің жан-жақты, жүйелі, мақсатты және үйлестірілген әрекеті екендігіне көз жеткізілген. Қазіргі таңда мемлекеттің маңызды міндеттерінің бірі жастарды әскери-патриоттық тәрбиелеу екендігі айтылған. Патриоттық тәрбиенің мақсат, міндет, принциптері айқындалған.

Кілт сөздер: Патриоттық тәрбие, патриотизм, экономика, педагог, мектеп, принцип, міндет, әдебиет.

Birayak Zh.B., teacher
Karaganda Buketov University, Karaganda
Tleuberliev A.G., teacher-organizer general educational
Secondary school No. 27, Karaganda
Eleu B.T., teacher-organizer general educational
Secondary school No. 5, Karaganda

PATRIOTIC EDUCATION IN IMT LESSONS IN THE CONTEXT OF MODERNIZATION OF EDUCATION

Annotation: The article shows the importance of patriotic education in the conditions of modernization of education. In addition, the names of domestic scientists who studied the issues of patriotic education are indicated. It was convinced that patriotic education is a comprehensive, systematic, purposeful and coordinated activity of the state. Currently, one of the most important tasks of the state is the military-patriotic education of young people. The goals, objectives, and principles of patriotic education are defined.

Keywords: patriotic education, patriotism, economics, teacher, school, principle, task, literature.

Өскелең ұрпақты патриоттық тәрбиелеу қазіргі мектептің маңызды міндеттерінің бірі болып табылады. Патриоттық тәрбие дегеніміз -оқушылардың өз Отанына деген сүйіспеншілігін, оны қорғауға үнемі дайындығын біртіндеп қалыптастыру. Сонымен қатар, отансүйгіштікке тәрбиелеу - бұл оқушылардың бойында өз Отаны мен өз халқы үшін мақтаныш сезімін, оның ұлы жетістіктері мен өткеннің лайықты беттерін құрметтеу сезімін қалыптастыру жөніндегі тынымсыз жұмыс [1, 75].

Экономикалық ыдырау, қоғамның әлеуметтік саралануы, рухани құндылықтардың құнсыздануы ел халқының көптеген әлеуметтік және жас топтарының қоғамдық санасына теріс әсер етті, патриотизмді қалыптастырудың маңызды факторлары ретінде қазақстандық мәдениеттің, өнер мен білімнің тәрбиелік әсерін күрт төмендетті. Біздің қоғамның дәстүрлі қазақстандық патриоттық сананың біртіндеп жоғалуы барған сайын байқала бастады. Объективті және субъективті процестер ұлттық мәселені айтарлықтай шиеленістірді. Патриотизм кейбір жерлерде ұлтшылдыққа айнала бастады. Интернационализмнің шынайы мағынасы мен түсінігі көп жағдайда жоғалды. Қоғамдық санада немқұрайлылық, өзімшілдік, индивидуализм, мотивацияланбаған агрессивтілік, мемлекет пен әлеуметтік институттарға құрметсіздік кеңінен таралды [2, 81]. Әскери және Мемлекеттік қызметтің беделінің төмендеуінің тұрақты тенденциясы байқалды. Осы процестердің барлығы тақырыптың өзекті екенін айқындайды.

Көптеген танымал ғалымдар, көрнекті педагогтар, талантты жазушылар, философтар мен публицистер өз еңбектерінде патриоттық тәрбиеге ерекше орын бергені белгілі. Патриоттық тәрбие мәселелері отандық ғалымдардың зерттеуі болып табылады. Патриотизм тақырыбы Абай Құнанбаев, Мұхтар Әуезов, Ыбырай Алтынсарин, Шоқан Уәлиханов және басқа да көптеген қазақстандық қайраткерлердің еңбектерінде кездеседі. Философ Абай Құнанбаевтың ойынша, шынайы патриотизм - бұл өз халқына деген сенім, қорықпаушылықпен ұштасқан, өз халқына деген сүйіспеншілік, оның іс-әрекетіне шынайы жанашырлықпен сүйемелденетін және өз халқына нақты практикалық көмек сияқты факторлардың үштұғырлығы. Мұхтар Әуезов былай дейді: «кенестік патриотизм - бұл өз Отанының барлық халықтары үшін, бүкіл болашақ ұрпақ үшін, әкелер үшін, аналар үшін терең ойластырылған еңбек» [3, 215].

Патриоттық тәрбие мемлекеттің жан-жақты, жүйелі, мақсатты және үйлестірілген әрекеті болып табылады. Мемлекеттік қызмет шеңберінде азаматтық және патриоттық тәрбиені жаңғырту және дамыту негіз болып табылатын білім беру мазмұны жаңартылды. Нәтижесінде Қазақстан азаматының мемлекетпен және қоғаммен қарым-қатынасы түбегейлі өзгереді. Жеке тұлғаны қалыптастыру кезінде азаматтық, құқықтық, саяси мәдениеттің үйлесімі қабылданады. Бұл процеске дамыған моральдық, құқықтық және саяси мәдениетті біріктіретін қазіргі заманғы мектеп үлес қосуы керек.

Қазіргі таңда мемлекеттің маңызды міндеттерінің бірі жастарды әскери-патриоттық тәрбиелеу болып табылады, оның негізінде ел жастарын ҚР Қарулы Күштерінде қызмет етуге дайындау, әскерге деген сүйіспеншілікке тәрбиелеу, Қазақстанға қатыстылығы үшін жоғары мақтаныш сезімін қалыптастыру, Отанды қорғауға тұрақты дайындық жатыр. Осы тұрғыда мектеп түлегі, болашақ Отан қорғаушы қандай болуы керек? деген сұрақ туындайды.

Бұл жоғары білімді, физикалық тұрғыдан дамыған, жоғары моральдық принциптері бар азамат болуы керек. Бұл біздің басты мемлекеттік құжат болып табылатын заңмен бекітілген ҚР - дағы ұлттық білім доктринасы. Ол білім беру саласындағы мемлекеттік саясат арқылы тәрбие мен оқытудың мақсаттарын, оларға қол жеткізу жолдарын айқындайды. Жастарды әскери қызметке дайындау және әскери-патриоттық тәрбие беру жөніндегі біздің міндеттеріміз ҚР Әскери міндет және әскери қызмет туралы Заңында нақты айқындалған.

Патриоттық тәрбиенің мақсаты жас ұрпақтың бойында жоғары қасиеттерді, оларды қоғам мен мемлекет мүддесі үшін іске асыруға дайындықты қалыптастыру болып табылады.

Осы мақсатқа жету үшін мынадай негізгі міндеттерді орындау талап етіледі:

- патриоттық тәрбиені насихаттау мақсатында мектептерде, колледждерде, университеттерде ұйымдастырушылық қызмет жүргізу;
- жастардың сезімдері мен білімдерінде патриоттық құндылықтарды, көзқарастар мен нанымдарды бекіту;
- Отанның өткеніне, салт-дәстүрлерге, әдет-ғұрыптарға құрмет көрсетуге тәрбиелеу;
- жастар арасында Отанға деген адалдықты нығайту және өз мемлекетін қорғауға дайындығын күшейту.

Патриоттық тәрбиенің мазмұны біздің қоғамның ерекшеліктерімен, динамикасымен және даму деңгейімен, оның экономикалық, рухани, әлеуметтік-мәдени, саяси және өмірдің басқа салаларының жағдайымен, жас ұрпақты қалыптастыру проблемаларымен, осы процестің дамуының негізгі тенденцияларымен анықталады.

Патриоттық тәрбие принциптері өзара байланысты, біртұтас жүйені құрайды, оны басшылыққа ала отырып, педагогтар тәрбие мақсаттары мен міндеттерін тиімді орындауды қамтамасыз етеді, білім беру және мәдениет мекемелерінің, қоғамдық ұйымдардың, БАҚ және патриоттық тәрбие бойынша отбасылардың қызметін қоғамдық және мемлекеттік реттеудің міндетті шартымен білім беру мен тәрбиелеудің мазмұнын педагогикалық практикада іске асырады.

Патриоттық тәрбие қағидаттарына тәрбиенің бағыттылығы жатады:

- бірлік пен тұтастықты нығайту;
- халықтың әртүрлі санаттарының (мектепке дейінгі, бастауыш сынып оқушылары, жасөспірімдер, жоғары сынып оқушылары, студенттер, мемлекеттік мекеме қызметкерлері, әскери қызметшілер, қалалар мен ауыл тұрғындары) ерекшеліктерін тәрбиелеуде есепке алу;
- Қазақстан халықтарының тарихи қалыптасқан достық қарым-қатынастарын сақтау және дамыту, оларды біртұтас мемлекетке біріктіру;
- ұлтаралық қайшылықтар мен қақтығыстарды бейбіт жолмен шешуге жәрдемдесу;
- нәсілшілдікті, ұлтшылдықты және діни алауыздықты насихаттауды жою;
- ел халықтары мен ұлттық азшылықтарының теңдігін қамтамасыз ету;
- нәсіліне, ұлтына, тіліне, дінге көзқарасына қарамастан адам мен азаматтың құқықтары мен бостандықтарының теңдігін қамтамасыз ету;
- еліміздің халықтары мен діни конфессияларының өзара қарым-қатынасында оңды нығайту;
- ұлттық, азаматтық – патриоттық және жалпыадамзаттық тәрбие берудегі үйлесімділік;
- әрбір жаңа ұрпақтың бойында басқа халықтардың құндылықтарын қабылдау үшін ашық ұлттық сана – сезімді қалыптастыру;
- ұлтаралық қақтығыстардың алдын алу;
- діни және жалпы адамзаттық әр түрлі халықтардың конфессиялық ерекшеліктері, діндердің тең мәртебесін сақтау;
- халықтар арасындағы құрмет пен сенім сезімін, діни төзімділікті және басқа да көптеген принциптерді тәрбиелеуде дәстүрлі діндермен ынтымақтастықты сақтау [4, 124].

Патриотизмде халықтың ең жақсы ұлттық дәстүрлері Отанға қызмет етуге деген адалдықпен үйлесімді үйлеседі. Патриотизм ұлтшылдыққа, сепаратизмге және космополитизмге жат интернационализммен тығыз байланысты.

Оқушыларды патриоттық тәрбиелеу - бұл оқушылардың бойында жоғары патриоттық сананы, өз Отанына деген адалдық сезімін, азаматтық борышын және Отан мүддесін қорғау жөніндегі конституциялық міндеттерді орындауға дайындығын қалыптастыру жөніндегі жүйелі және мақсатты іс-әрекет. Бұл дүниені патриоттық тәрбие процесінде әртүрлі құралдар мен тәсілдер арқылы қалыптастыру қажет. Батыр тұлғалар туралы айта отырып, олардың моральдық негіздері мен іс-әрекеттерінің мотивтерін атап өту керек, өйткені бұл баланың жан дүниесіне әсер етуі мүмкін.

Оқушыларды әскери-патриоттық тәрбиелеу теориясы мен практикасын меңгеру, оларды әскери қызметке, Отанға лайықты қызмет ету міндетін орындауға жан - жақты дайындау - оқу орнының педагогикалық ұжымының, мектептегі әскери-патриоттық жұмыстың міндеттерінің бірі. Мектепте әскери-патриоттық жұмыс жүйесін құру азамат пен Отан қорғаушының жеке басын қалыптастыруға және дамытуға бағытталған тәрбие мен оқыту процесінде әлеуметтік маңызды құндылықтарды, азаматтықты және патриотизмді қалыптастыруды және дамытуды көздейді.

Мектептегі әскери-патриоттық жұмыс жүйесі жүйені, оқушылардың патриоттық сезімдері мен санасын қалыптастыру жөніндегі іс-шаралар кешенін қамтиды. Патриоттық тәрбие жоспарлы, жүйелі, тұрақты және тәрбие қызметі саласындағы басым бағыттардың бірі болуға тиіс.

Патриоттық тәрбие жүйесі өзгеріссіз қала алмайды. Оның өзгеруі мен дамуы патриоттық тәрбие жүйесінің бірінші кезектегі міндеттерінің жетістіктерімен, сондай-ақ біздің қоғамның экономикалық, саяси, әлеуметтік және басқа салаларында болып жатқан өзгерістермен, сондай-ақ мектептегі әскери-патриоттық тәрбие жүйесін басқарудағы икемділікті анықтайтын қазіргі әлемнің жаңа жағдайларымен байланысты [5, 49].

«Әскери міндет және әскери қызмет туралы» Заңға сәйкес жастарды әскери-патриоттық тәрбиелеу патриоттық тәрбиенің ажырамас бөлігі болып табылады. Ол мемлекеттік қызметтің ерекше түрі ретінде әскери қызметке дайындықты қалыптастыруға бағытталған. Әскери-патриоттық тәрбие ерекше бағыттылығымен, әрбір азаматтың Отанға қызмет етудегі өз рөлі мен орнын терең түсінуімен, әскери қызмет талаптарын орындау үшін жоғары жеке жауапкершілігімен, Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері қатарында әскери борышын орындау үшін қажетті қасиеттер мен дағдыларды қалыптастыру қажеттігіне сенімділігімен сипатталады. Сабақтың жоғары сапасы жақсы оқу-материалдық базасыз мүмкін емес, сондықтан мектепте оны құру және жетілдіру жұмыстарын жүргізу қажет. Мектептерде пәннің барлық бөлімдері бойынша түрлі-түсті стендтермен, техникалық құралдармен жабдықталған әскери кабинет құру қажет, әскери тақырыптағы оқу және көркем фильмдер жиынтығы бар бейне жүйесі болғаны жақсы.

Әскери-патриоттық тәрбие беру мақсатында жалпы білім беретін пәндерді шебер пайдалану оқушыларды Отанды қорғауға дайындаудың негізгі құралдарының бірі болып табылады.

Бастауыш сыныптарда оқушылар Отан, Патриот, азат етуші жауынгер сияқты ұғымдарды түсінеді. Күнделікті жұмыста, педагогикалық кеңестерде пәндердің назарын кез-келген пәннің сабақтарында әскери-патриоттық тәрбие берудің үлкен мүмкіндіктеріне аудару қажет.

Тарихты зерттеу жауынгер мен армия туралы, әділ және әділетсіз жауынгерлер туралы, тарихтағы бұқара мен тулғаның рөлі туралы негізгі ережелерді білуге көмектеседі. Тарихи білімді игеру патриоттық және халықаралық сезімдерді одан әрі дамытумен және нығайтумен тығыз байланысты.

Өз елінің азаматы мен патриотының қалыптасуында әдебиет маңызды рөл атқарады. Кеңестік мектепте жұмыс істейтін бағдарламаларды талдау мынаны көрсетеді: әдеби білім беру негізінен оқушыларды патриоттық тәрбиелеу міндеттерін шешуге, оларды социалистік Отанды қорғауға дайындауға бағытталған. Отан қорғаушылардың, оның бостандығы мен тәуелсіздігі үшін күресушілердің жарқын бейнелері Отанды, өздерінің батыр халқын сүюге үйретті, жауынгерлік және еңбек дәстүрлерін көрсетті.

Әдебиет сабақтарында көркем шығармалардың позитивті кейіпкерлерінің мысалдарында жастардың адамгершілік мұраттары қалыптасады, алыс өткеннің қазіргі заманмен жанды байланысы орнатылады, Отанымыз бен халқымыз үшін мақтаныш сезімі тәрбиеленеді. Қазақ тілі мен әдебиеті мұғалімдері оқушылардың шығармашылық жұмыстарын әскери-патриоттық тақырыптарда белсенді қолдана алады.

Әскери-патриоттық тәрбиемен кешенді түрде АӘД бойынша сабақтарға қатысу оқушыларға оң әсер етеді. Олар мектепте де, мектептен тыс уақытта да тәртіпті бола

бастайды, олардың жалпы физикалық деңгейі көтеріледі, түзету мен жинақ жақсарайды, әскери мамандық таңдауға қызығушылық пайда болады.

Азаматтығы жоғары дәрежеге ие тұлғаны қалыптастыру бойынша тәрбие жұмысын жетілдіру бүгінгі күннің талабы ғана емес, сонымен қатар ұзақ мерзімді бағдарлама болып табылады. Уақыт әлеуметтік-саяси дамудың жаңа жағдайларында дербестігі бар, нарықтық қатынастар жағдайында өмір сүріп қана қоймай, жұмыс істей алатын, сонымен қатар демократиялық қоғамның саяси процестеріне қатыса алатын, халықаралық, тиісті патриоттық қасиеттерге ие әлеуетті мемлекет жағдайында жоғары рухани-адамгершілік көзқарастары бар азаматтың қалыптасуын талап етеді [6, 89].

Қазіргі әлем алуан түрлі және біздің жас, егемен мемлекетіміз бейбітшілік пен тату көршілікке өз стратегиясын құруда. Алайда, әртүрлі әскери қауіптер әлі жойылған жоқ. Бұл тоқтамайтын жергілікті соғыстар, халықаралық терроризмнің күшеюі және экстремистік топтар мен бірлестіктердің әрекеті.

Мұндай әскери қауіптердің болуы бізді әскери доктринаны жетілдіруге, ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз етуге ерекше назар аударуға мәжбүр етеді.

Қорытындылай келе, қазақстандық патриотизм - көп өлшемді құбылыс. Біз үшін Отан туған үйден, отбасынан, көпұлтты еліміздің бірлігінен, оның тұтастығынан, егемендігінен, қауіпсіздігінен басталады.

Оқушылардың патриоттық тәрбиесі өз Отанын сөзбен емес, іс жүзінде сүйетін нағыз патриоттардың ұрпағын өсіре алатын біріктіруші күшке айналуы керек. Патриотизм халықтың рухани сауығуына жаңа серпін беруге арналған, елімізді тұғырға көтеретін ұрпақ ұлттық байлықты арттырып, өмір сүру деңгейін жақсарта алады.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Даль В. И. Толковый словарь живого великорусского языка. — М.: Русский язык, Том 1–4, 1989 – 1990. – 452с.
2. Ожегов С.И. Словарь русского языка. URL: <http://www.ozhegov.org/> (Дата обращения: 02.11.2017). – 236с.
3. Ауэзов М. Абай Кунанбаев: Монографические исследования и статьи. /Сост. Акбаев Н. — Алматы: Санат, 1995. - 320с.
4. Арманова Ж.А., Маженова Р.Б., Шарзадин А.М., Манашова Г.Н., Джабаева Г.Н. ОСНОВНЫЕ ПРИНЦИПЫ ФОРМИРОВАНИЯ ПАТРИОТИЗМА У МОЛОДЕЖИ В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОГО КАЗАХСТАНА // Успехи современного естествознания. – 2015. – № 1-6. – 463с.
5. Козыбаев М. Казахстан на рубеже веков: размышления и поиски. В 2-х книгах. Кн. 1. — Алматы: Ғылым, 2000. - 420с.
6. Назарбаев: Патриотизм является нерушимой опорой Мәңгілік Ел. URL: <http://muftayat.kz/ru/news/11876> (Дата обращения: 02.11.2017).

Есиркепов Ж.М., қауымдастырылған профессор

Ахметов Б.Р., аға оқытушы

Құрманбаев Б.І., аға оқытушы

Халықаралық туризм және меймандостық университетінің, Түркістан қ.

ҰЛЫ ОТАН СОҒЫСЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҚЫЗДАРЫНЫҢ ЕРЕН ЕРЛІКТЕРІН НАСИХАТТАУ АРҚЫЛЫ СТУДЕНТ ЖАСТАРДЫ ОТАНСҮЙГІШТІККЕ ТӘРБИЕЛЕУ

Аннотация: Бұл мақалада Ұлы Отан соғысындағы қазақ қыздарының ерен ерліктерін насихаттау арқылы студент жастарды отансүйгіштікке тәрбиелеу жолдары қарастырылады. Сонымен қатар, Алпамыс батырдан бастап, осы кезеңге дейінгі батырлардың ерліктері баяндалады.

Кілт сөздер: Батыр, соғыс, намыс, ерлік, Отан, жауынгер.